

VOJNI INVALID

GLASILO UDRUŽENJA

VOJNIH INVALIDOV KRALJEVINE S.H.S. IZ VRŠNEGA ODBORA V LJUBLJANI

List izhaja 1. in 15. v mesecu. — Posamezna številka 1 Din. Naročnina mesečno 2 Din. — Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Št. Peterska vojašnica.

Šesti redni kongres „Udruženja Vojnih Invalidov“.

Letošnji 6. redni kongres »Udruženja Vojnih invalidov« je bil določen za dni pravoslavnih binkoštnih praznikov, 19., 20. in 21. junija v zgodovinskem Cetinju, glavnemu mestu Črnogorcev.

Da se je vršil letošnji kongres ravno na Cetinju, je vzrok ta, da so hoteli vojni invalidi zborovati enkrat sredi tistih junakov gorate in kamenite Črnogore, ki je vekove kljubovala vsem sovražnikom in ki je bila po pravici nepremagljiva. Vojni invalidi so hoteli biti letos med junaki junakov, sredi ljudi kremenitega značaja, priprostosti in odkritosrčnosti, sredi ljudi s tako toplo dušo in gorečim srcem ljubavi do rodne grude, da se od nje ogreva celo surovi, mrzli kamen.

Iz Kotora, kjer so se delegati malone od vseh oblastnih odborov sestali, so se z avtomobili odpeljali preko Lovčena v Cetinje. Prvi prisrčni sprejem je bil v Njegošu, rojstnem kraju pesnika Gorskega venca. V imenu občine je pozdravil delegate predsednik občine v prelepi črnogorski narodni noši, z besedami, kakoršne se slišijo redko, polne ponosa in samozavesti. Občina je pogostila delegate z zakusko, nato so avtomobili zabrenčali zopet in med živio-klici delegatov in prebivalstva v Njegošu odpeljali dalje proti Cetinju.

V Cetinju samem, ponosnem in samozavestnem, v katerem je skrita skromnost svoje zares resnične pomenbnosti, takšnem, kakoršen je Črnogorec sam, je bil drugi sprejem. Dočim je Njegoš sprejel delegate, kot mile goste, je Cetinje sprejelo delegate kot pozabljene triumfatorje, ki so, čeprav sedaj pozabljeni in okrnjeni, vendar veliki v svojih žrtvah in v svojem delu, ki je zjedinenje treh bratov v eno hišo.

Načelnik Cetinja je v imenu mesta in cele Črnogore pozdravil delegate in poljubil v predsedniku »Udruženja« vse delegate. Vsi predstavniki oblasti, korporacij in drugi so stiskali delegatom roke. Vojaška godba je igrala, ljud-

stvo je navdušeno vzklikalo, raz streh in oken so pa plapolale zastave. Z zlatom obšite črnogorske noše so blestele v žaru solnca. Zdela se je, da so to tisočletni junaki, vedno oni in isti, neumrljivi, ki so danes tukaj in stiskajo roke vsem, ki so prišli med nje, od Triglava pa do Kajmakčalana.

Nato se je razvil spreved po mestu. Zdela se je, da je vse mesto spremljalo delegate. Na glavnem trgu je bila dolga vrsta miz. To je bila pozdravna zakuska mesta Cetinja in cele Črnogore. Godba pa je igrala.

Tak je bil prihod delegatov »Udruženja vojnih invalidov« v Črnogoro v petek, dne 18. junija 1926.

Predkonferenca.

V soboto, 19. VI. t. l. ob tričetrt na 10 dopoldne je v dvorani »Doma Svobode« otvoril predsednik Udruženja g. Lazarevič, predkonferenco.

Predkonferenca bi naj imela namen, da se delegati med seboj dogovore o jutrišnjem kongresu, da se pregleda material, ki se bo obravnaval na kongresu in uredi vse, da bi kongres potekel čimbolj plodovito.

Ali žalibog, predkonferenca ni bila predkonferenca, nego neoficijski kongres. Zborovanje, ki je bilo otvoreno zato, da zaduši vsako kritiko, ki ni po volji gospodom v dosedanjem »Središnjem odboru«, ki naj zlomi vsakega, ki bi se drznil govoriti drugače in predlagati nekaj drugega, nego to dovoljujejo ti gospodje.

Predsednik »Udruženja« Lazarevič je govoril o težkočah, ki jih je imel Središnji odbor. Med njimi je tudi ta, da »so nas grdili oni, proti katerim se borimo za koristi invalidov in oni, za katere se borimo.« In ta težkoča je ovirala delo.

Druga težkoča je nivo naše splošne socialne vzgoje. Nikdo noče delati za skupnost, nego samo za sebe.

Lazarevič morda sam ni slutil, kako veliko resnico je s tem povedal. Ker ves potek predkonference in kongresa je bila ena sama manifestacija dela za samega sebe, oziroma za nekakšne ožje namene in svrhe, za skupnost pa ničesar.

»Razna nesoglasja so se ugledila«, govori predsednik dalje. »Imeli smo, kakor znano, mnogo manjših organizacij, ki so gledale na to, da dobe 4‰. Da dobe denar.«

To je bil nekak skrit opomin, naj se nikdo ne drzne govoriti o denarju.

Ali tega se slovenski delegati niso ustrašili.

Vodja slovenske delegacije Štefe se je oglasil in ponovil svoj protest, ki ga je dal že pri oni iz plenarnih sej kot član širjega središnjega odbora.

»Za leto 1924 je namreč Središnji odbor dobil od Ministrstva socialne politike 1.200.000 Din (torej en del vsakoletnega prispevka od velike prodaje tobaka — 4‰), ki jih je izplačala Uprava monopolov s pripombo, naj jih razdeli po ključu iz leta 1922, ki je na-rejen po uradni statistiki invalidov in bil takrat takratni prispevek tudi tako direktno razdeljen. Središnji odbor, ki je v letu 1923 razdeljeval ta denar po svoji statistiki in po proporciju, t. j. po moči organizacije, je pokorno poslušal željo ministrstva in razdelil teh 1.200.000 Din po uradni statistiki, ne oziraje se na moč organizacije, oziroma Izvršnih odborov. Ljubljanski in mariborski oblastni odbor pa stoji odločno na stališču, da se mora prispevek 4‰ deliti po statistiki »Udruženja«, ki je pravilna in točna. Mora se deliti po proporciju, t. j. po številu organiziranih članov, s posebnim ozirom na Črnogoro in Dalmacijo kot na pasivne kraje. To je princip »Udruženja«, da se organizacija utrdi, razširi, da je močna in zavedna.«

Ta kritika je vzbudila hrup in šum. Vse je jelo gledati na slovensko delegacijo nejevoljno, z ukorom, kako da si ona upa zadeti to vprašanje, ki je tako delikatno — ker se gre za denar — ki kaže sebičnost in pohlep po de-

LISTEK.

Ivan Vuk:

Mačkica.

(Dalje.)

Vsi so se sklonili z ušesi k mačkici in poslušali.

Mačkica pa je zadovoljno predla:

»Vrr-ban... Vrr-ban...«

Marijanca je razlagala:

»Zares prede.«

Posnemala jo je:

»Vrr-ban,
skrb 'mam,
vrr-ban,
skrb 'mam...«

»Kaj je Ljubomirček tam,« se je oglasil glas njegove matere iz okna prvega nadstropja.

Otroci so se neprijetno zganili. Spogledali so se.

»Kaj nimate jezika, grdobe,« se je razhudila Ljubomirčkova mama.

Marijanca si je prva opomogla od iznenadenja in rekla:

»Ni ga.«

Mama Franckova, ki je na dvorišču obešala perilo, je odgovorila ogorčeno.

»Kakšne grdobe, gopa. Otroci niso grdobe. Vsaj moji ne.«

Ljubomirčkova mama je nekaj zagodrnjala in se odmaknila od okna.

»Kako blaten jezik ima ta ženska,« se je pritoževala Franckova mama Ančkini, ki je pogledala skozi okno. »Nobene lepe besede ne slišiš, ko govori z otroci. Vedno tako surove... neprijazne...«

Ančkina mama je zganila z ramami in rekla ironično:

»Kakor se je učila... Sicer pa...«

Mahnila je z roko, ne dokončavši, kot da ni vredno zgubljati besed.

Ali tedaj se je iz okna prvega nadstropja zaslišalo vpitje:

»Kje si bil? ... Ali ne boš govoril?«

Med vpitjem se je slišalo cvilenje otroka.

»Kaj sem ti rekla? Na dvorišču imaš se igrati, kakor se drugi igrajo.«

Otrok je cvilil in jokal:

»Dražijo me,« je jecal.

»Kdo te draži? Samo meni povej, mu bom že pokazala.«

Otroci na dvorišču so odšli na drugo stran dvorišča in skrivnostno je rekla Ančka:

»Ljubomirčkova mama...«

Franckova mama, ki je tudi slišala, je rekla:

»Zares čedna mati... Vzgjajati pa zna...«

Ko se je Ljubomirček pokazal na dvorišču, so bila njegova lica še mokra od solz. V obeh se mu je skrivala jeza. Zagledal je otroke, kako so božali mačkico in se napotil k njim.

Prvi ga je zagledal Jurček.

»Ljubomirček gre,« je rekel in stopil malo v stran.

Vsi so se ozrli. Dobromirček pa je pokril mačkico z ročico instinktivno, kakor da jo mora čuvati, ter rekel:

»Poglej jo, Ljubomirček!«

In kakor da mu je postalo žal, da jo je hotel prikriti, je stopil k njemu.

»Daj jo meni,« je rekel Ljubomirček.

»Jaz sem jo vlovil,« je odgovoril in se nekoliko odmaknil. Slišal je v njegovem glasu neprijazno notko.

Mačkica je kakor v potrdilo zamijavkala in prenehala prestiti.

»Daj jo,« je zahteval Ljubomirček in jo zgrabil. Dobromirček ga je odrinil s komolcem.

»Mijau,« je zajavkala mačkica.

(Dalje prih.)

narju in kaže svojo »nerazvito socialno vzgojo«. Delegat iz Zagreba Štefić je vpadal v govor Štefetu in se posmehoval.

Štefe je še enkrat objasnili stališče slovenske delegacije:

»Ne gre tu za denar kot tak, gre za principe organizacije. Nam ni za denar, to si zapišite za ušesa. Ali nočemo, da bi se tega vprašanja izogibali samo zato, ker se demagoško trdi, da so mnoge organizacije gledale na to, da dobe 4‰, torej denar. Ta denar je dan od Uprave monopolov za invalide. Invalidi pa predstavljajo organizacija, t. j. posamezni Oblastni, prej Izvršni odbori. Vsak invalid, ki hoče svoje pravice, se organizira, ker ve, ako je zaveden, da je le v skupnosti moč. Zato so slovenski invalidi tako dobro organizirani, ker so zavedni, a ne pohlepni. Pohlepni so tisti neorganizirani — pri nas jih hvalabogu ni, ali pa le neznatno število — ki se nočejo organizirati, a vseeno hočejo bonitete. Zato tudi mi zahtevamo, da se deli monopolskih 4‰ po proporciji. Naj vsak oblastni odbor dela, da bodo invalidi organizirani, pa bomo mi Slovenci, že vsled manjšega teritorija najmanjši, ne pa, kakor je sedaj, da smo največji. Povdarjam, da nam ni za denar. Mi skličemo občni zbor, obrazložimo, kako vi na vse to gledate in kako se »bojite« denarja — namreč, da bi ga ne trebalo dajati — in sklenemo, da se odrekamo tej miloščini in še tega, že izplačanega damo nazaj. Nam gre zato, da tudi vi vpostavite organizacije, kakor je to potrebno, da so. Povdarjam, da mi dosedaj nismo za organiziranje porabili niti pare od 4‰ dajatev, nego smo organizirali s svojimi, t. j. s sredstvi, ki jih je dala organizacija kot taka. Protestiramo proti temu, da bi bilo »Udruženje« nekakšna filijala Ministrstva ali njegova eksekutiva, ki ima le to izvršiti, kar odredi minister za socialno politiko. Takega »Udruženja« ne rabimo in nam ni potrebno — še več, ono nam je v škodo. To je pokazal invalidski zakon.«

Predsednik sicer objašnjava, da je bila taka odredba ministrstva za soc. politiko in da se ne more upreti odloku ministra.

Štefe pojasni, da on ne zahteva, da se kdo upre komu. On hoče, da se doseže to, da takih odlokov ministrstvo ne bo več izdajalo. Zna dobro, da so ga vsi pravilno razumeli, kaj je govoril in kako misli, ali delajo se, kakor da ga ne razumejo.

Vse zaman. Gospod Jovović je posebno vneto branil Središnji odbor in kot sodnik po poklicu, plaval v vodah suhih členov invalidskega zakona, kateri so mu bili začetek in konec vsega pojmovanja invalidskih prav in teženj, je povdarjal, da se nima nikdo obregovati o 4‰, ker so to dali Šumadijci. Šumadijci, ki so imeli pravo na 4‰ so rekli, da naj velja to za vse invalide brez razlike (tudi za »Prečane«).

Torej, invalidi slovenski. Dobili ste miloščino od Šumadijcev.

Da takšna podčrtavanje zaslug enega dela troimenega naroda izgleda kot surova žalitev in indirektna obtožba »Prečanom«, češ, kaj boste vi, saj ste se borili proti nas, vi avstrijaki, pač ni treba še povdarjati. Take epizode se dogajajo pogosto tudi v političnem našem življenju. Ali, da se je to povedalo tudi na invalidskem kongresu, in da vlada tako naziranje tudi med invalidi iz Srbije, je to značilno — in obenem žalostno. Pomagal mu je pa tudi Šletić iz Zagreba. Govoril pa je tako hitro, preskakoval z misli na misel, da niti sam ni opazal, kako se sproti pobija. Njemu se je šlo, pomagati Središnjemu odboru. Zato je proti proporciji za delitev 4‰.

Sploh se je pokazala silna nervoznost med srbskimi delegati ko se je govorilo o denarju. Hrvat — on je vedno naglašal, da je Hrvat — Šletić se je tudi vznemirjal in priporočal, naj se ne »priljamo« z denarjem, on je »priljav« in druge take fraze, kakor da njemu in drugim ni prav nič za denar. Slab dokaz. Ker komu ni za denar, se ne razburja, če se kdo upravičeno dotakne tega vprašanja.

Ta incident se je poravnal tako, da ni prišlo do glasovanja in se je vprašanje udušilo v splošno šumu in prepiru. Slovenski delegaciji je bilo jasno, da je tako določeno že v naprej ter je konstatirala neplodnost te debate in neželja rešiti vprašanje pravično.

Ker je zadnja plenarna seja sklenila na osnovi čl. 91. invalidskega zakona, da so lahko delegati na kongresu samo oni invalidi, ki svojo invalidnost na kongresu dokažejo s potrdilom od sodišča, da so se prijaviili za prevedbo in da vsled tega ne morejo biti delegati reducirani invalidi, vpraša slovenska delegacija (Štefe), zakaj je Središnji odbor popustil v svoji obrambi proti krivičnemu reduciranju vojnih invalidov.

Zopet se vname debata. Cele 3 ure se je debatiralo o tem. Debata je šla v splošnost, ali

se priznajo vojni invalidi, ki jih je specialna komisija reducirala kot člani organizacije, ali ne.

Predsednik Lazarević je rekel, da mu je priznal celo minister socialne politike, da sedaj sam sprevidi, kako je invalidski zakon slab.

Birčanin govori, da se mora boriti organizacija in se bori za reducirane invalide. Ali boriti se mora tako, da nam zakonodajalec ne more predbacivati, da vršimo to izven zakona ali proti zakonu.

Lazarević pravi, da mi nimamo prava, da tolmačimo zakon, nego se imamo zato obrniti na ministra. Mi imamo samo pravico, da ga čitamo.

Jovović vehementno dokazuje, da se moramo pokoravati zakonu, ker imamo neprijatelje med nami in izven nas, da lahko zgubimo ugodnosti, ki nam jih daje država. Mi imamo n. pr. proste karte, imamo to in imamo ono. Da tega ne zgubimo, se moramo pokoravati zakonu. —

Vsakdo iz tega torej lahko sprevidi, da predstavniki »Udruženja« in nekateri delegati nalašč ali nevedoma, vseeno, nočejo razumeti, zakaj je pravzaprav invalidska organizacija in zakaj se je ona ustanovila. Po krivici reducirane invalide, reducirane samo zato, ker ni imel papirnatih dokumentov, s katerimi bi dokazal komisiji, da je invalid, čeprav mu manjka ta ali oni del telesa, naj organizacije ne stavijo med svoje člane — samo da bi ne kršili zakona.

Ali je to borba za prava invalidska in proti krivicam?

Na kongresu organizacije, ki je ob enem podvržena društvenemu zakonu, se govori samo o določbah slabega — po mnenju samega ministra — invalidskega zakona, a o namenu organizacije prav nič.

Ustava sama daje državljanom pravo, da se organizirajo v organizacije, da se ljudje z enakimi težnjami in bolečinami združujejo v udruženja, da tako branijo svoje pravice in si olajšujejo svoje stališče v družbi. Daje jim zato društveni zakon, ki očrtava, kako se naj organizira to ali ono društvo in kaj ono vse sme delati.

Ali na invalidskem kongresu je to vse »nepoznana« stvar. Tu je le samo merodajen invalidski zakon, ki obsega v svojih členih tudi nekakšne direktive, kdo sme in kdo ne sme biti član organizacije. Ta invalidski zakon vstaja proti določbam društvenega zakona in proti pravicam državljanov, ki jim jih daje ustava sama. Ker še nisi sodnijsko priznan, a po specialni komisiji ovržen invalid — ne glede na resničnost, da nimaš n. pr. noge — ti ne smeš biti član organizacije, ki nosi ime »Udruženje vojnih invalidov«. Še več. Ti, kot vojni invalid, nimaš niti pravice, da v organizaciji kritiziraš invalidski zakon, se niti ne smeš boriti proti njemu za njegovo zboljšanje, ker s tem, o bog, spravljaš v nevarnost ugodnosti, ki ti jih daje invalidski zakon.

Tako lahko razlaga invalidski zakon in na tako stališče se lahko postavlja pač le samo — neprijatelj invalidov.

Organizacija je pač zato tu, da se ona bori povsod, na vsakem koraku proti krivicam. A rešenja specialne komisije so velika krivica. Postavljati invalidsko organizacijo čisto pod peto invalidskega zakona, to je zločin in so pri tem skriti gotovi nameni.

Prav je imel delegat iz Kruševca, ko je na poročilo, kako se je Središnji odbor boril za zakon in zato, da se Udruženje prizna, rekel, da bi ne smeli zahtevati, da se vnese v zakon reorganizacija »Udruženja«, ki nas sili v nekaj, kar za organizacijo ni koristno, nego samo zahtevati, da se Udruženje prizna, **mi pa se organiziramo po društvenem zakonu**. Ker mi delamo Udruženje zato, da pomagamo invalidom, a ne, da se pomaga ministru.

Temu seveda ugovarjajo.

Ali delegat iz Kruševca jim zakliče:

»Vi ste se borili za zakon, da se reorganizira Udruženje, a ne da se Udruženje ustvari po svojim svobodnim pravilom.«

To je bil pač namen gotovih ljudi.

Baltić pripoveduje, kako se je naredilo Udruženje. V Brodu je bilo prvič in tam se je sklenilo, da se dela po proporciji. Ali bili smo v manjšini. »Ako bi Slovence vprašali, koliko vas je, ako bi odšteli reducirane, ne vem, kako bi izgledali.«

Tu se je zastor nekoliko dvignil. Torej naša močna organizacija — to se je videlo, da je Slovenija najbolj organizirana — jim ni všeč in zato tak sklep. Majhne bi nas radi videli, kakor so sami majhni.

Fr. Jež v svojem govoru razlaga, da treba tu rešiti dva vprašanja in sicer:

1. Kdo je lahko delegat?

2. Kdo je lahko član organizacije?

Prva točka je preveč ograničena in bi ne trebalo tako ostro staviti vprašanja. Druga točka pa je bolj važna. Če bi se ravnalo po zakonu, je to silno ozkosrčno pojmovanje, ker

krivično je, n. pr. ne priznati invalida, ki je zgubil nogo, roko, zdravje sploh, a tega ne more dokazati s papirnatimi dokumenti.

Po daljši debati se glasuje:

»Kdo je zato, da ostane sklep plenarne seje v veljavi, **naj vstane!**«

Vsi vstanejo, razen slovenske delegacije in Dalmacije.

Štefe zahteva, da se vnese to v zapisnik, kar se zgodi.

Preko druge točke se je prešlo na predkonferenci, a prišla je na vrsto na kongresu.

Ker je »Poročilo« o delovanju Središnjega odbora podpisano samo od ožjega središnjega odbora, vpraša Štefe, kot član širšega Središnjega odbora, ali je to poročilo ožjega središnjega odbora.

Predsednik objasni, da je to poročilo širšega Središnjega odbora, a ni imel časa, poslati ga v podpis vsem članom.

Predkonferenca se prekine in nadaljuje ob 3. uri popoldne.

Govori Jovan Pavlović, kapetan, oblastnega odbora Kruševačkega. Tudi on kritizira delo odbora. Za zakon se ni nič naredilo — razen, kar smo že omenili — da so poskrbeli, da je prišla vanj reorganizacija Udruženja. V Behmenovem načrtu je bilo najmarkantnejše ono, **da se izvede enakost vseh invalidov cele države**. Novi zakon pa je izvedel ravno nasprotno.

Člen 289 finančnega zakona pa je proglasil invalide v celi državi za bogataše.

Predsednik Lazarević odgovarja, da mu je izjavil minister socialne politike:

»Tako mi moje dece, ta člen je brez njegovega znanja.«

V ministrstvu financ ni znal nobeden od tistih, ki so sodelovali z ministrom na tem zakonu za ta člen. Moral ga je vtakniti torej sam minister na skriven način, zakaj niti poslancem ni bil znan.

(Klici: »Lepi poslanci, ki glasujejo, a ne vedo, za kaj?«)

Jovan Pavlović govori o Invalidskem domu. Država je dolžna postaviti invalidski dom, to je njena dolžnost, ne pa da invalidi morajo to iz svojih sredstev. Treba rešavati one, ki so najrevnejši med revnimi in ki nimajo niti skorjice kruha. Invalidski dom, ki stane ogromno denarja, ne bo mogel sprejeti vseh, ako bo sploh kdaj stal. Če jih sprejme 10% bo veliko, a 90% jih bo poginilo na ulici.

Nastal je silen trušč. Očividno mnogim ni bila ta kritika po godu. Zato so takoj našli ost in kričali:

»Ti mrziš državo!«

»Ne mrzim je«, odgovarja Pavlović. »Kritiziram stališče Središnjega odbora.«

Še hušji kriki. Prete mu s konsekvencami, on, kot rezervni oficir ne sme tako govoriti.

Lazarević, razburjen, mu odvzame besedo. Vse kriči. Vidi se, da je stopil na kurje oko mnogim. Predsednik zahteva od njega dokaz, da je invalid. Pavlović dokaže. Birčanin se javlja k besedi. Sploh se je opazalo, da je nastopal Birčanin vedno v trenutkih, ko je trebalo zaščititi stališče »Središnjega odbora« in je bil kot nekaka bomba, ali top 42.5 kalibra. Nastop njegov ni najmanj bil prepričevalen, nego le odbijajoč in dokazilen, da s svojo avtoriteto, kot vojvoda-komita nekaj ščiti, česar drugi ne morejo. V vsem tem viku in kriku se vsak širokousti o svojem patriotizmu, o ljubezni do države in tako dalje, kar nima v zadevi invalidskega vprašanja in lačnih želodcev invalidskih otročičev nobene zveze. Ker baš ljubezen do države in patriotizem bi morala narekovati »Središnjemu odboru«, ne biti žoga členov invalidskega zakona in eksekutiva ministrstva socialne politike, nego gojiti to ljubezen z uspešno podporo in zastopstvom lačnih vojnih žrtev.

Lazarević je dal na glasovanje, ali sme še nadalje Pavlović govoriti. Vsi vstanejo, samo slovenska delegacija se zdrži glasovanja. Birčanin zahteva, naj se izjavijo, zakaj so obsedeli. Pojasni se mu, da smo proti teroriziranju in takemu zatiranju kritike. Vprašalo se ga je, če nas hoče s tem izzivati in če je dogovorjeno, da se pokaže, kdo je protidržaven. — S tem se je prešlo preko tega, ker ni mogel nikdo odgovoriti, zakaj se nas je to vprašalo.

Ker je bila odvzeta beseda Pavloviću, se oglasi Dušan Ilić, član Središnjega odbora. Tudi on kritizira zakon, ki so ga po njegovem mnenju delali »hohštaplerji«, zato tudi tako izgleda. Naj tudi delegati ne jemljejo tukaj vsake besede kot protidržavne, ako je kritično izrečena, ker se borcu, ki je bil odlikovan za hrabrost, ne more očitati antidržavnost.

»Patriotizem se ne jede,« govori Ilić. »Treba še nekaj drugega, ne samo patriotizem.«

Vsi, ki so prej tako kričali, so jeli sedaj sami opravičevati, ne sicer naravnost, a indirektno Pavlovića. Povdarjali so sicer še vedno patriotizem, in da ne puste žaliti državo, a

verjamejo, da je Pavlovič to storil v dobri veri, kot dober patriot, da očrta bedo invalidskih sirot.

Nato dobi Pavlovič zopet besedo, ter se opraviči, da je daleč od tega, da bi žalil državo in jo mrzil, pač pa je proti režimu, ki tako dela. Naj vzamejo te njegove besede kot opravičilo.

Sprejmejo z burnim ploskanjem.

Tako je bil ta incident tudi lepo poravnán, lepo diplomatski, z bizantinsko spretnostjo, da se je nekaterim nevajenim tega zdelo, kot nekaka komedija.

Baltič, ko se oglasi, govori o Behmenovem načrtu. »Da bi jim bilo leta 1924 v resnici za to, da se ta zakon sprejme, ne stavili bi pred njega zakon o korupciji, nego ga takoj izglasovali. Ali resne volje ni bilo, zato tudi ni bil izglasovan. Nas v parlamentu nikdo ne razume. Vlade so na naš račun delale svojo politično kupčijo — drugače so pa bežale od nas.

Nadalje se govori o pravilih. Lazarevič pojasnjuje, da so vzeli v središnja pravila točko, da se ne morejo nobena pravila priznati, ki jih prej ne odobri Središnji odbor. To je narejeno s tendenco, ker so se na Hrvaškem pojavile separatistične organizacije.

Hrvat Štetić iz Zagreba (oblastni odbor) napada »Hrvatsko invalidsko zadrugo«, ki dela proti »Udruženju«, in ki jo podpirajo razne banke. Njegov govor je čisto v žargonu političnega govora. Po njegovem so Slovenci nekakšni »Švabi«. Govori tudi o osnovanju opozicijskih podružnic v Zagrebu, ki izdajajo list »Budi čovječan«. Za to podružnico, ki napada »Udruženje« in »Središnji odbor« stoji baže nekaki k. u. k. oficirji. Ne utemelji pa svojih napadov z nobenim dokazom. Pač pa se izkaže, da so v tej »opozicijski« podružnici na vodstvu člani, ki so znani še pred vojno, kot veliki borci za Jugoslavijo in mora torej za tem tičati nekaj drugega, kar treba preiskati.

S tem se zaključí v soboto ob 7. uri zvečer dne 19. VI. 1926 predkonferenca, značilna in znamenita po svojih vzgledih.

Kongres.

V nedeljo, dne 20. junija ob pol 11. uri dopoldne otvori predsednik Središnjega odbora g. Lazarevič 6. redni kongres.

Pozdravi vse navzoče in predlaga pozdravno brzojavko kralju.

Pozdravlja predstavnika vojske, — predstavnika cetinjskega mesta in preko njega Črnogoro, — g. Radamovića, ki zastopa velikega župana in ministra za socialno politiko, — predstavnika cerkve.

Obsoja v imenu kongresa velik del policijskih oblasti, ki so preganjale invalide v Črnigori.

V daljšem govoru predsednik g. Lazarevič poda splošno poročilo o delovanju Središnjega odbora in o političnem in gospodarskem položaju v Jugoslaviji. Nekatera izvajanja so bila prav markantna. »Molimo Boga«, je rekel, »da nam da pamet«. Nek Francoz, ki je pred kratkim potoval skozi našo državo, mu je rekel: »Vsega imate, samo pameti ne!«

Oglašajo se medklci:

»In poštenja.«

Omenja borbo za zakon. »Demon našega zakona je bil minister Dr. Milan Stojadinović. On se sicer baha, da je prijatelj invalidov. Glejte, kak je to prijatelj: Vrinil je v finančni zakon člen 289, s katerim je samovoljno reducirál invalide. Šel sem k ministru predsedniku g. Uzunoviću. Rekel mi je, da nima pojma o tem členu. Ko je šel nato v ministrstvo financ, je pomočnik ministra zbral vso osobe, ki je sodelovalo z ministrom na zakonu in ga vprašal, kako je prišel ta člen v projekt. Nikdo od njih ni imel pojma o tem členu. Tudi v Narodni skupščini so mu rekli poslanci, da nimajo pojma, da eksistira tak člen.«

Klici: »Kakšni narodni poslanci so to, ki glasujejo za zakon, ki ga ne poznajo.«

G. Lazarevič govori: »Ako bi Stojadinović, prešel Golgoto, kakor invalidi (posebno oni čez Albanijo) ne imeli bi tega vprašanja. Gospoda misli, da s takimi zakoni udarjajo nas invalide. Ne, oni udarjajo vso državo, otroke in vseh 30.000 vojnih sirot, od katerih je samo 2800 v zavodih, a ostali so navezani na dobre ljudi in na same sebe. Hodijo po ulici. Propadajo. Žandarmarija jih lovi kot male zločince. V maju je bil proces mladega človeka, vojne sirote, Bojića. Srce je pretresala njegova izpoved pred sodiščem. V bedi in zapuščenosti je postal razbojnik. Okušivši vso grenkost vojne sirote, vso grozoto bede in pomanjkanja, mu je prekipel gnev. Vzel je puško in se maščeval nad današnjo družbo, ki je kriva njegove nesreče. Ubijal je. 28 zločinov ga je težilo.«

Nadalje poroča o internacionalnem kongresu v Genevi. Ko se je vozil skozi Avstrijo, so ga avstrijski invalidi, ki na kongres niso bili povabljeni, prosili, da se zavzame za nje. On

jim je obljubil in obljubo tudi izpolnil. Nato je poročal kongresu o invalidskem vprašanju v Jugoslaviji. V tej državi je invalidsko vprašanje najrevnejše. Ko sem podajal podatke, me je nek francoski delegat vprašal:

»Gospod polkovnik, ali se niste morda zmotili?«

»Ne. Tu je zapisano.«

Vsi delegati iz drugih držav so se zgražali. Sestavili so resolucijo, ki so jo poslali naši vladi. V tej resoluciji jo pozivljajo, naj se pobriga za svoje invalide, drugače so prisiljeni, da sami za nje kaj ukrenejo.

Ko sem se vrnil, so me napadli, češ, da sem antidržaven, ker sem v tujini obtoževal svojo državo.« —

Kongresu so prispeli pozdravi, med drugimi od ruskih invalidov, od zemunskih zadržarjev, od Nedića, kapetana-invalida in mnogo drugih.

Telegrami se pošljejo: Kralju, Ministru vojne in mornarice (vojski), ruskim invalidom, ženskemu društvu v Beograd in še nekaterim.

Nato se preide k 1. točki, konstituiranje kongresa. Predlaga za predsednika kongresa domačina, kapetana-invalida Vaso Kneževića. Za podpredsednika Baltića. Za I. tajnika Jovovića Jovo, za II. tajnika Žabkarja. Overovateljem zapisnika Freliha, Štetića in Jovanovića.

Izvoljeni zavzemajo mesto in predsednik kongresa Knežević se zahvali za izvolitev in pozdravi kongres. Predlaga, da se izvoli verifikacijski odbor. Od slovenske delegacije je izvoljen delegat iz Maribora Geč Franjo. V odseku za prošnje in pritožbe je bil izvoljen delegat iz Celja, Frelih.

Po poročilu verifikacijskega odbora so vsi delegati imeli potrdila, da so invalidi, ali sodnijska potrdila, da se njihova stvar rešuje. Vseh delegatov je 58.

Nato se brez nadaljne debate sprejme poročilo upravnega odbora, nadzornega odbora in poročilo o stanju blagajne. Vsa ta poročila so tiskana v »Ratnem invalidu«. (Debata o tem se je vršila itak na predkonferenci, kakor se vidi iz poročila in je bila prav žolčna. Ponavljati zopet na kongresu, ne bi dalo nobenega drugega rezultata, kakor na predkonferenci in zato slovenska delegacija ni hotela zadeti te strani.)

Stavi se predlog za absolutorij, ki se da soglasno.

Nato je bil govor o sprejetju pravil. Izvoli se komisija. Slovenska delegacija je dala pismen predlog za spremembo nekaterih točk.

(Tu pripominjamo, da smo zastoj čakali na vrnitev komisije, da da poročilo, kako so se redigirala pravila. Kongres se je zaključil, a komisija morda še sedaj dela.)

Tudi budžet se je sprejel brez debate. Sploh se je na kongresu opazalo, da delegati, ki so na predkonferenci poskušali pokazati s kritiko, kaj je dobro in kaj je delal Središnji odbor slabo (med njimi prvi slovenska delegacija) niso hoteli več brezplovnega govorenja in so se takorekoč abstinirali od vsake debate.

Nato se je prešlo k volitvam.

Izvolil se je enoglasno Pero Lazarevič. Sestavil se je kandidacijski odbor in sicer: Po en delegat iz oblastnih odborov: Beograd, Niš, Split, Skoplje, Mostar, Ljubljana-Maribor (Geč), Kragujevac, Novi Sad, Zagreb. Kandidacijski odbor je predlagal sledeči odbor:

a) **Upravni odbor:** Poleg že izvoljenega predsednika Lazarevića, Milan Cvetković, Ješa Popović, Vojvoda Dovezensky, Uroš Stajić, Petar Madjarac, Gjorđe Krasojević, Vojvoda Birčanin, Djoko Rovac.

Namestniki: Šapinac Gjuro, Grubić Dušan, Kosanović Milan, Cetinac Sretan.

b) **Nadzorni odbor:** Ilić Milan, Petrović Voja, Ilić Dušan, Kajn Hajón.

Namestniki: Predrag Karlović, Vladimir Jakovljević.

Predlog je sprejet soglasno, ter so predlagani izvoljeni.

Sicer je vojvoda Birčanin odklonil izvolitev z izjavo, da ne mara biti član odbora, ker kongres nima korajže, da obsodi desetorico hrvatskih separatistov, imel je pa lani korajžo obsoditi 300 aktivnih oficirjev, ter demonstrativno zapustiti kongres. Vendar se kongres na to izjavo ni oziral in glasoval za predlog v celoti.

Komisija ali odbor za prošnje in pritožbe je namreč potrdil predlog oblastnega odbora Zagreb, da se naj oni invalidi v Zagrebu, ki so si osnovali podružnico in izdajajo list »Budi čovječan« izključijo iz »Udruženja«.

Vsled tega se vname vroče prerekanje. Delegat Štetić, ki mu je, kakor se je videlo, mnogo na tem, da se obsodijo ti, po njegovem škodljivi »separatisti«, katere vehementno, prav s politično pobarvano tendenco napada, in ki v svojem listu »Budi čovječan«, napadajo »Središnji odbor« ter zagrebški »Oblastni odbor«.

Lazarevič se ne strinja z izključitvijo, vsaj nekaterih in pravi, zakaj in kako izključevati člane, ki niso naši člani. Med njimi so celo taki, ki so še pred vojno mnogo delovali za ujedinjenje Jugoslovenov. In kako take izključevati. Štetić protestira in preti z ostavko. Nekateri so za izključitev, nekateri proti. Štetić se vidno nečesa boji. Nekaj ni čisto. Zato se sprejme z večino proti 6 predlog, da se pooblašča plenarna seja, da to stvar prouči, preišče in odloči.

In to je bil vzrok, da je Birčanin pri volitvi novega odbora odklonil izvolitev.

Predlog Ljubljana-Maribor, da se priznajo za člane »Udruženja« invalidi, ki so reducirani in ki so podali pritožbo za obnovo in rešenje vse do tedaj, dokler to ne odloči sodišče vzbudi zopet vročo debato, kakor na predkonferenci.

Jovović se ne strinja s tem in je proti. On se drži samo zakona. Njemu ni mar korist invalidov in dolžnost organizacije ščititi one, ki se jim je zgodila krivica. Njemu so mar samo določbe zakona. On naravnost pokleka pred paragrafi. Sicer govori, da se je vedno boril za invalidska prava, a pri tem naravnost jaše na členu 91. zakona.

Dr. Jež opozarja, da je sam zakonodajalec pustil odprta vrata in da moramo mi biti vsaj tako lojalni, kakor je zakon, a ne strožji od zakona. Čita člen 92, ki priznava reducirane invalide.

Sprejme se kompromisni predlog, da se reducirani invalidi ne smatrajo za člane »Udruženja«, a da jih »Udruženje« vsestransko podpira, ko pa sodišče reši njih zadevo, zopet postanejo člani »Udruženja«.

Ta predlog se sprejme s 35 glasovi proti 17. Proti so glasovali Ljubljana-Maribor, Novi Sad, Sarajevo-Mostar, Split, Zagreb (razen Štetića, ki ni bil navzoč). Torej vsi »Prečani«. In če se vzame dejstvo, da je samo 24 oblastnih odborov izvršilo reorganizacijo, a ostali je niso in torej bi niti po pravilih ne mogli biti delegati, je predlog moralno bil ovržen. Zmagal je le vsled čudnega stališča in vodstva kongresa. S tem torej ne morejo biti niti člani oblastnih odborov reducirani invalidi.

Za častne člane so se sprejeli: »Rudeči križ«, Beograd, »Žensko društvo«, Beograd, Georg Wajford, ki je osnoval fond za invalidski dom, Dr. Rabinović in gospa, oba Rusa, ki že dve leti zastoj in pri vsaki priliki nudita pomoč vojnim žrtvam in Kosta Pečanac, vodja vstašev pred 20 leti in ki je prvi 1917 dvignil ustanek v Južni Srbiji.

V odbor za redakcijo resolucije je bilo izvoljenih 10 delegatov (od Slovencev Ivo Vuk) in pa dr. Jež. Resolucija je bila sprejeta soglasno in se glasi:

RESOLUCIJA

Udruženja vojnih invalidov kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, sprejeta na VI. invalidskem kongresu na Cetinju dne 20. junija 1926.

I.

Kongres invalidov kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev je pretehtajoč poročila Središnjega odbora Udruženja vojnih invalidov konstatiral, da je Središnji odbor podvzel in učinil vse svoje napore, da je izpolnil svojo dolžnost in obveznost napram vojnim invalidom in družinam padlih borcev, toda, da njegovi napor niso rodili onih rezultatov, kakoršne so s pravico pričakovale vojne žrtve. Kongres z obžalovanjem konstatira, da ti neuspehi Središnjega odbora ne izvirajo iz krivde Središnjega odbora, pač pa vsled tega, ker za to poklicani niso hoteli zapopasti težkoče položaja, v kakršnem se nahajajo vojni invalidi in družine padlih vojakov ter niso pojmlili opravičenosti naših zahtev ter važnosti našega vprašanja, ki je največjega narodnega in družabnega pomena.

Kongres konstatira, da je delo Središnjega odbora, katero je bilo v zvezi s privatnimi osebami, javnostjo in organizacijami, imelo vedno uspeh, dočim je bila vsa akcija Središnjega odbora v zvezi z uradnimi predstavniiki brez rezultatov. To znači, da je organizacija v razpoloženju, da napravi vse za vojne žrtve, toda poklicani še nimajo dovolj volje, da bi pravično rešili naše vprašanje.

Bolestno čuteč s to konstatacijo obsoja kongres to brezbriznost poklicanih, javnosti pa izkazuje svojo srčno zahvalo.

Kongres invalidov kot najvišji forum Udruženja vojnih invalidov kot izvenstranškarske in izvenverske organizacije konstatira z obžalovanjem, da je novi invalidski zakon znatno poslabšal položaj večine vojnih invalidov, vojnih vdov in sirot, zato zahteva od Narodnega predstavništva ter kraljeve vlade mesto laskavih fraz in praznih obljub stvarnega dela za rešitev vojnih žrtv z neodložljivo ukinitvijo sedanjega slabega invalidskega zakona ter sprejetje novega invalid-

skega zakona, ki bo zadovoljil skromne zahteve Udruženja vojnih invalidov, t. j. podal vsaj minimum za vzdrževanje eksistence vojnim žrtvam.

II.

Kongres z obžalovanjem konstatira, da se one odredbe sedanjega invalidskega zakona, katere so dobro zamišljene, spreminjajo v slabe, ali pa se v obče ne izvršujejo in sicer:

a) ne daje se dovolj sredstev za najprej mitivnejšo potrebo t. j. za zdravljenje, strokovno učenje bolnih in pohabljenih, zato zahtevamo, da se ne sme ukiniti niti en obstoječi zavod, temveč da se otvarjajo novi, posebno pa da se skrbi za hitro ortopediranje in zdravljenje, katero danes ni niti najmanj zadovoljivo. Zahtevamo tudi, da se najprej državne delavnice protez potem pa polagoma tudi ostali zavodi izroče v upravljanje našim organizacijam;

b) protestiramo, da se o priliki redukcij običajno prvi reducirajo vojni invalidi ter člani invalidskih družin, katerim se tudi pri izpopolnjevanju praznih službenih in delavskih mest ne daje z zakonom zajamčenega prvenstva;

c) pri državnih delih in nabavah se ne jemlje v ozir z zakonom zajamčenega prvenstva vojnih invalidov in njihovega udruženja;

d) pri sodiščih, velikih županih in finančnih oblastih ni zadosti osebja, da bi hitro reševalo invalidske zadeve, kar je zakon zagarantiral celo pod kaznijo;

e) neupravičeno je reduciranih na tisoče invalidov ter družin, toda njihovi predmeti še danes po treh letih niso rešeni;

f) na bednih invalidnih pokojninah dolguje država vojnim žrtvam 270 milijonov dinarjev, toda v državnem budžetu ni ene pare za ta dolg hvaležnosti in krvi;

g) za druge je zemlja za deliti, invalid revež pa z največjo muko pride do puste parcelice slabe zemlje;

h) z večno izmenjavo in zmanjševanjem davčnega cenusa se povzroča nesigurnost v invalidskih vrstah. Zadnje zmanjšanje od 30 Din na 20 kosi bolj hitro kot smrt na bojnih poljanah;

i) zahtevamo, da se vse vojne žrtve oproste absurdnega plačevanja invalidskega davka ter tudi davka na ročno delo;

j) predstavniki oblasti ne potrjujejo pravic naših oblastnih in krajevnih odborov ter s tem omejujejo udruževanje vojnih žrtev cele države, čeprav je potrdil naša pravila minister socijalne politike, katera so izdelana po njegovi odredbi ter v smislu novega invalidskega zakona.

III.

Kongres uvidevši, da je treba razširiti in ojačati akcijo za priznanje pravic vojnim žrtvam, priporoča vsem in vsakemu invalidu, vsaki vdovi in vsaki siroti v naši državi, da bomo čim prej toliko bolj izvojevali spoštovanje svojih pravic, ako bomo vsi brez izjeme udruženi v borbi in delu. Naša rešitev leži pred vsem v nas samih, zato je treba, da najprej sami sebi pomagamo. Zato kongres obsoja vsako poskušnjo cepljenja invalidskih vrst ter zlorabo njihove bede ter vzvišenih zahtev v politične svrhe. Priporoča, da naj bodo v invalidskem udruženju samo vojne žrtve ter brati in sestre in skrbniki vojne siročadi padlih tovarišev. Kongres nalaga upravi, da do konca leta 1926, izpelje organizacijo celega staleža ter v njej udruži vse osebe do zadnje, ki je zaščitena z invalidskim zakonom. Za te osebe se mora v istem roku ustanoviti za vsako oblast ali za več oblasti skupaj po ena invalidska produktivna zadruga z namenom in načinom delokroga, ki je na tem kongresu obrazložen in usvojen. Vse te zadruge morajo imeti do osnovanja posebne svoje zveze kot svojo centralo Invalidsko zadrugo a. d. v Beogradu, preko katere mora Središnji odbor ter vsi njemu podrejeni odbori izvajati svojo produktivno akcijo ter denarne posle, držeč se po staležu organizacije in sicer: 1. borbo za izvojevanje novega invalidskega zakona, 2. pravno zaščito svojih članov in 3. zvezo z Društvom narodov ter invalidskimi organizacijami drugih držav. Kongres nalaga kot dolžnost vsem listom naše organizacije, da imajo v vsaki svoji številki posebno prilogo ali poseben prostor namenjen za produktivna in socijalna vprašanja vojnih žrtev.

IV.

Kongres izraža svojo srčno zahvalo beogradski občini za odstopljeno zemljišče v svrhu postavitve invalidskega doma. Istotako se zahvaljuje vsem plemenitim darovalcem raznih pomoči kakor dnevnomu tisku za moralno oporo. Obenem apelira na vsa avtonomna telesa, korporacije in ustanove kakor tudi na vsa društva, da moralno in materialno pomagajo celemu milijonu invalidskih

sirot v borbi za pravice ter pri delu v svrhu družabne in gospodarske povzdige najbolj šega dela našega naroda.

V.

Kongres zahteva od države prisrčne pomoči, da se bo mogel postaviti invalidski dom v roku in potrebi, katero zahtevajo strahoviti pogoji, pod katerimi živi in umira ogromno število naših pohabljenih in onemoglih junakov. Apelira na cel narod, ki naj pomaga izpolniti sveti narodni namen.

VI.

Kongres nalaga kot dolžnost vsem svojim odborom ter poedinim članom, da se najenergičnejše bore proti vsemu, kar je v naši državi nepravilnega ter je na poti razvoju in napredku našega naroda in države.

VII.

Kongres izraža svoje globoko upanje v moralni prepoved in ekonomski napredek našega naroda od Triglava do Kajmakčalana ter s prepričanjem konstatira gotovost, da bodo vojni invalidi, vdove in sirote do skrajnosti prvi med borci in delavci za boljšo in jasnejšo bodočnost naše lepe in mile skupne očetnjave.

Ta resolucija se pošlje vladi in Narodni skupščini, ter objavi v listih »Ratni Invalid« in »Vojni invalid«.

K sklepu kongresa se določi, da se vrši prihodnji kongres v Kragujevcu.

Nato predsednik zaključi kongres.

Po kongresu.

Na večer je bil v hotelu »Bristol« banket, ki ga je priredilo mesto Cetinje v čast delegatom. Na banketu so bili vsi predstavniki oblasti in korporacij, mnogi zaslužni stari možje v lepi črnogorski noši. Godba je igrala, navdušeni govorili in napitnice so se vrstile ena za drugo.

Vendar, kakor je bilo vse prisrčno na banketu, mnogim delegatom se ni mogel izbrisati neugoden vtis, ki ga je naredil na nje letošnji kongres in njegovi sklepi.

V privatnih razgovorih se je videlo, da so delegati v nedoumenju pred vsem z načinom govorov. Vedno in vedno se je povdarjal in to v prvi vrsti nacionalni značaj invalidskega »Udruženja«, kako se mora gledati za konsolidacijo države, kako mora vsak ljubiti domovino. Vsak se je prsil, kako velik patriot je in da je namen in cilj »Udruženja«, ščititi državo in gojiti nacionalna čustva. Le v drugi vrsti, in to le takorekoč mimobežno, se je govorilo o zaščitni strani »Udruženja, o pomoči invalidom, vdovam in sirotam. Pravi namen »Udruženja« se je zatajeval in dvigal njegov nacionalni pomen. Kakor da smo bili na kongresu kakšne nacionalne organizacije, a ne na kongresu pohabljenec, siromakov brez rok in nog. Zato se je pa tudi opazalo, da se za članstvo v odboru letos ni nikdo potegoval, kakor je to bilo vedno prej na kongresih in kandidacijski odbor je moral celo izjaviti, da ni našel drugih ljudi in da je še te komaj zbral. Marsikdo se je jezil in govoril:

»Nikomur ne dovolim, da bi bil večji patriot od mene. Marsikdo, ki je danes kričal o patriotizmu, mi ne sega v tem pogledu do kolena. In tako dalje.«

To je zelo značilno za »Udruženje« in ni čuda, če se opaža padec in če se tuintam pojavljajo »separatistične« organizacije. Invalidi hočejo imeti invalidsko organizacijo, a ne nekako nacionalno udruženje za izražanje patriotskih čustev, ki — nota bene — tudi ostanejo samo pri besedah.

Kako pa smatra »Prečane«, posebno pa nas Slovence gotovi del delegatov, se vidi iz prijateljskega razgovora z nekaterimi delegati, kjer se nam je reklo:

»Invalidski zakon je narejen za Hrvate in Slovence. Za Srbe ni. Vi ste bližje Rimu in če bi prišlo do glasovanja, boste glasovali za Rim, ne pa za kralja Aleksandra.«

Da je na hrvaškem v invalidskih organizacijah razkol, in vstajajo »separatne« organizacije, je nek delegat iz Beograda rekel v privatnem razgovoru z nami, da je Štetič največ kriv takemu stanju hrvatskih invalidov. To potrjuje tudi glasovanje glede Štetičevega predloga o izključitvi teh »separatistov«.

Posebno značilno je pa dejstvo, da je na občni zbor zagrebške opozicionalne (torej »separatistične«) podružnice prišel delegat Središnjega odbora Madjarac, ki je odobral vse, kar so tam iznesli proti Izvršnemu odboru (sedaj oblastnemu) v Zagrebu in dokazali dokumentarno, ter obljubil, da jih bo Središnji odbor podpiral.

To je nekakšna dvojna igra, ki pa ne bo končala dobro. Enako igro hoče Središnji odbor, kakor se je pokazalo, igrati tudi napram ljubljanskemu oblastnemu odboru, zato stoji v korespondenci s tistimi, ki so v »Jutru« pozvali javnost, naj odreče podporo ljubljanske-

mu Izvršnemu odboru (sedaj oblastnemu). Ali gotovo je, da se vsak moti, kdor misli, da se »Udruženje« mora politizirati. In zato bodo tudi vse, četudi spretno in fino spletene intrige doživele krah.

Podali smo slovenski javnosti in slovenskim invalidom točen pregled kongresa (in predkonference). Nič nismo pridejali, morda prej kaj zamolčali, da vidijo vsi, kako je krenilo »Udruženje« v napačno smer in kako se postopa z nami. Borila se je slovenska delegacija, ali bila je v manjšini in — že prej je bilo iz Ljubljane (saj veste od koga) Središnjemu odboru sporočeno, da se jo naj ignorira. To so tudi prvi dan nekateri hoteli izvajati, a so sprevideli, da to ne gre in so zavrgli nasvet ljubljanskih »prijateljev invalidov«.

V ilustracijo resnosti nekaterih (ali morda celo večine) delegatov še to:

V privatnem razgovoru s slovensko delegacijo je delegat iz Banjaluke, ko se mu je povedalo, da ne bo mogel kot reduciranec biti dalje član oblastnega odbora, niti član »Udruženja«, rekel:

»Tega ne bom izvajal.«

»Zakaj si pa glasoval,« smo ga vprašali.

»Nisem razumel,« je odgovoril.

Torej ni razumel. Vendar je slovenska delegacija to vprašanje točno obrazložila in zahtevala celo ponovno glasovanje in se je dvakrat glasovalo za to, ali so lahko reducirani invalidi člani »Udruženja« ali ne. In obakrat je on vstal, da ne morejo biti člani. Tu je ali neresnost pojmovanja, ali pa strah, pokazati, kdo je in kako resnično misli. In takšnih delegatov je bilo več.

Delegat iz Karlovca je n. pr. hvalil Središnji odbor in ga poveljeval, a dosedaj ni bil noben tak funkcionar v »Udruženju«, niti v Izvršnem (sedaj oblastnem) odboru Zagrebškemu, da bi lahko sodil, ali je delal Središnji odbor dobro ali slabo. Tudi iz poročila — čeprav je tiskano — ni to razvidno. Obnašanje na kongresu in teroriziranje pa je kazalo vse drugo, nego »dobro delovanje«. Poleg tega je karlovaška podružnica bila vedno v opoziciji proti bivšemu Izvršnemu odboru zagrebškemu. Sedaj pa naenkrat hvale. Vprašali bi:

Ali je delegat to delal, da se prilizne gotovim, danes še mogočnim (podčrtamo »danes še«) osebam v »Udruženju«, ali iz strahu, da bi se ga ne »odžagalo«? Iz iskrenosti tega ni delal.

In tako dalje...

Na vse razne epizode in drugo se bomo še povrnili in opisali.

Slovenskim vojnim žrtvam sporočamo še to:

Čeravno je kongres bil vse kaj drugega, nego kongres invalidov, čeravno se naši predlogi niso upoštevali, nego celo vzbujali ogorčenje, naj vojne žrtve to ne omaloduši, nego še bolj vzbudi za organizacijo. Slovenska oblastna odbora sta najbolje organizirana. To jima zavidajo. Dajmo, organizirajmo se še bolje in prihodnji kongres bo pokazal vse druge rezultate.

Res je, da v današnjih žalostnih razmerah moramo tudi mi, in to takorekoč v prvi vrsti, braniti državo pred vsemi škodljivci, ko se narodni in državni interesi prodajajo na veliko našim sovražnikom. Branili smo jo, ko še nismo bili invalidi. Branili jo bomo tudi sedaj. Ali to se ne sme pozabiti, da je invalidska organizacija samo zato, da ščiti interese invalidov.

V premišljevanje.

Sedaj smo se reorganizirali v smislu invalidskega zakona.

V tem oziru smo mi zakon izvedli kljub temu, da nismo prav nič profitirali. Mesto izvršnih odborov imamo oblastne in mesto podružnic krajevne odbore.

Naše udruženje pa se ni pri tem v bistvu nič spremenilo.

Clen 91., o katerem lahko rečemo, da je za nas v invalidskem zakonu najmanj važen, je izveden. Toda naš invalidski zakon pa v važnih členih še zdaleka ni izveden.

Ali ne bi mi rajše posvetili malo več organizacijskega dela, da bi pritisnili na popolno izvedbo invalidskega zakona? Za nas je edino potrebna reorganizacija invalidskega vprašanja. Naše udruženje je ostalo udruženje, člani so isti, samo malo več inštanca smo naredili po celi državi, pri tem pa smo se precej zamotili, da nismo šli raje v borbo za važnejše probleme. Mogoče, da smo dobili našo reorganizacijo namenoma, da smo se motili z notranjim ustrojem, ven pa smo premalo pogledali.

Čas gre preko nas in stojimo danes nad pol leta z invalidskim zakonom, ki je še vedno mrtev zakon.

Sedaj smo še na slabšem kakor smo bili pred novim invalidskim zakonom.

Vsaj pri nas v Sloveniji občutimo to, mislimo pa, da drugod tudi ni boljše.

Kar pogledimo malo natančneje, kako se invalidski zakon pri nas izvaja:

Tekom pol leta še prevedeni nismo in izgleda, da še dolgo ne bomo. Dokler kdo ni preveden na pravice po novem zakonu, za tega isti sploh še ne velja. Ena tretjina sodišč še sploh ni pričela prevajati.

Izmed onih, ki so bili toliko srečni, da jim je specialna komisija priznala pravice, jih je veliko, da do prevedbe niso deležni ničesar. Kaj pa še oni, katere je specialna komisija reducirala? Kdaj bodo prišli na vrsto, da bodo lahko opravdali krivico, ki se jim je zgodila? In kako so na škodil? Danes ne prejemo nič, niti protez nimajo pravico dobiti.

Pa pojdemo kar po členih invalidskega zakona in moramo konstatirati splošni zastoj.

Kje je otvoritev kopališč?

Vsako leto smo imeli že začetkom junija otvorene toplice, letos pa že celo spomlad tarnajo zanje, pa še ni nič, ker ni denarja za vzdrževanje.

Izgleda pa, kakor da bo sezona prešla preko otvoritve, intervencije ostanejo pozabljene.

Poglejmo oskrbo s protezami. Po eno leto je treba čakati na popravilo, kljub temu pa se protezna delavnica vsled pomanjkanja sredstev krči.

Kako je s strokovnim poukom?

Invalidskih strokovnih šol nimamo, za učenje pri mojstrih pa naši invalidi čakajo rešitve. Tudi se jim je zmanjšal dnevni relatum v denarju.

Za mojstrske izpite se išče komisija, ker nimamo, kakor že omenjeno, predpisane invalidske šole.

Učencem v zavodih so zmanjšali dnevnice za prehrano.

O kakem pouku vojnih sirot kakor predvideva člen 28. ne more biti govora. V tem oziru nismo slišali še niti najmanjšega odmeva. Posredovanje pri službah ne pride popolnoma nič v poštev, ker je faktično, da se invalidov povsod branijo in ko pride redukcija, ščitijo bolj zdrave kot invalide.

Minister za socialno politiko bo izdal pravilnik, s katerim se uredi zaposlovanje invalidov. Ali bi ne rabili v sedanjih brezposelnosti najbolj tak pravilnik?

Podpore za ustanovitev samostojnega podjetja ali položaja še do sedaj pri nas ni

bil nihče deležen. Imamo pa dosti invalidov obrtnikov, trafikantov itd., ki potrebujejo kapital za začetek. Ako ga jim slučajno more dati naše udruženje, državna oblastva še manj.

Invalidskim združbam (udruženju) predvideva zakon tudi pomoč za koristi članov, toda ravno nasprotno. Vzel je še dotični monopolni fond, ki ga je udruženje dobivalo za združništvo, tako da je akcija sedaj brez vsake pomoči.

Za poljedelce invalide nismo videli še nobenih posojil pri nas.

Invalidov rokodelcev prošnje za orodje čakajo rešitve.

Trafike se v konkurenco vojnim žrtvam na novo ustanavljajo za trgovce.

Invalidnine po novem zakonu ne dobiva še niti ena šestina vojnih žrtev, ker kakor kaže, še dolgo ne bodo izdani sklepi.

Popolnoma onemoglih, za vsako delo nesposobnih invalidov se ne more sprejeti v invalidski dom, ker jim je navadno specialna komisija pristigla procenite nesposobnosti, ali pa ministrstvo čaka z odločitvijo.

Davčna podlaga za siromašnost je tako preurejena, da se bodo invalidnine znatno znižale, pri velikem številu vdov in svojcev pa sploh odpade.

Komisije za pregled invalidov poslujejo vsled nedostatkov kredita zelo redkokdaj.

Vprašanje je, če bodo rekrutne komisije sedaj pregledale vsečasne invalide.

Odkupnin invalidnine do sedaj še nismo videli, še manj pa dajanja zemlje. Pri nas sploh take zemlje ni, ker zelo dvomimo, da se bo agrarna reforma kdaj izvedla.

Iz Narodnega fonda ni prišlo v Slovenijo, odkar je novi invalidski zakon, še niti pare.

Če prosimo naš revež za podporo, obleko ali povrnitev kakih izdatkov, se mu prošnja ne reši, ker ni denarja iz Narodnega fonda. Za pogrebne stroške leži že precej vloženih prošenj in se niti ne izplača akontacija v obliki enomesečne pokojnine.

Tako in še veliko bi se dalo v detajlu premišljati, v čemur se zakon ne izvaja.

Stremimo že za izboljšanjem, za revizijo zakona, pa še tega, kar bi morali po tem invalidskem zakonu dobiti, zdaleka nimamo.

To naj bo polje za našo organizacijo, da poskuša uveljaviti naša z zakonom pridobljena prava, ki so nujna, nujnejša kakor vsaka reorganizacija.

Sicer ne moremo reči, da se prvenstvo ne vpoštevata in da se v tem oziru ne vpraša, toda kaj nam vse to koristi, ako pa obstojajo drugi načini, ki sploh onemogočajo pridobitev ali obstoj.

Če si že invalid ali vojna vdova s težavo pridobi z velikim obrestovanjem potrebni kapital, pri čemur moramo omenjati, da po invalidskem zakonu prosijo zastoj zanj, nalete na drugo zapreko glede lokala. Lokali so po stanovanjskem zakonu nezaščiteni in so njih cene velikanske za novince trafikanta s 5% provizijo od razpečavanja nevzdržljive. Boljših lokalov na prometnem kraju, kjer so stare trafike, po navadi v rokah neinvalidov ni dobiti, ker take trafike se ne razpisujejo. Ako bi se pa razpisale in bi prosili invalidi za dotične lokale, jim niso na razpolago, ker jih obdrže dotični za druge prodajalne.

V enem in istem lokalu ne sme biti poleg trafike še kak drug obrt ali prodajalna, posebno ne v rokah dveh oseb.

Tako ne more invalida nihče drugi vzeti pod streho svoje prodajalne.

In kdo dobi potem trafiko? Trгоvec, gostilničar ali kak posestnik, seveda neinvalidi, ker oni imajo posebno po deželi lokale navadno v svojih hišah in jih samo vsled tega ne dajo invalidom, ker vedo, da bodo na ta način preprečili podelitev trafik, na katere sami reflektirajo.

V tem oziru monopolna oblast popolnoma nič ne pomišlja, ali udeležuje invalidski zakon, temveč trafiko da dotičnemu, ki ima lokal.

Mi pa mislimo, da bi se dalo, ako stanovanjski zakon ščiti državne urade, uradnike itd. glede lokalov, zaščititi tudi lokale za državne trafike. To bi bil velik pripomoček k namenu invalidskega zakona glede podelitve trafik vojnim žrtvam.

Kako pa postopanje ubija eksistenco že obstoječih trafik največ invalidskih?

Podeljevanje trafik je postalo posebno v zadnjem času kar neomejeno. Kdor prosi za njo, ima lokal in denar za nabavo, pa jo dobi.

Vzemimo sedaj invalid ali vdova ima v vasi ali trgu trafiko, od katere se izključno preživlja z nepreskrbljenimi otroci vred.

Pa zaprosi poleg stoječi par metrov oddaljeni trгоvec ali gostilničar in posestnik za novo trafiko. Drugega invalida ni, ali pa ne dobi lokala, in dotični premožni človek dobi trafiko. Naravno je, da ne zaradi eksistence. Tako pa le dobi postranski zaslužek, naveže na svoj obrat ljudi in ubija eksistenco uboge poleg stoječe vojne žrtve, ki mora s trebuhom za kruhom.

Če se invalid pritožuje, pa pravijo: Čim več trafik, tem bolje za državne dohodke! Toda po večini ni tako, ker kupcu je vseeno, ali stopi par korakov sem ali tja, in za državo tudi, ali se razpeča v eni trafiki toliko, kolikor se bo v dveh ali več.

Toda s tem se zopet pokaže, da ne velja princip »trafike invalidom« in se ne zasleduje v tem pogledu načina preskrbe vojnih žrtev.

Če prav se dokaže s tehtnimi argumenti, da v eni ulici nista potrebni dve trafiki ali več, ali da je v vasi s kakimi 50 prebivalci zadosti ena trafika, se navadno ne vpoštevata.

Iz tega se vidi, da bodo polagama prišle še tiste trafike, ki se iz njih deloma ali popolnoma preživljajo vojne žrtve, v roke nezaščitene premožnejših oseb, katerim so v nepotrebnosti postranski zaslužek. Invalidi, vdove in sirote pa bodo morali na ta način iskati druge eksistence.

Takoj po prevratu je pri nas invalidska oblast iskala različne možnosti, kako udeležiti namen, ki je še sedaj izražen v invalidskem zakonu, da se čim več vojnih žrtev spravi pri trafikah h kruhu.

Imela je tudi velike zapreke, katere obstojajo po večini še danes, posebno glede lokalov. Toda ker se je smoteno zavzela za vojne žrtve, je bil uspeh v precejšnji meri dosežen. Dosegla je, da so se vse trafike nezaščitencev razpisale v prid vojnim žrtvam. Na ta način jih je dosti prišlo do eksistence. Pa pogledimo danes. Takrat so se trafike nezaščitencem jemale, danes pa se v neomejenem številu podeljujejo nazaj.

Ker ni bilo mogoče ravno radi pomanjkanja lokalov izposlovati vojnim žrtvam trafik, si je znala oblast pomagati s svojim smotrenim delovanjem na ta način, da je dobro stoječim trafikam pridelila invalide ali vdove kot družabnike. Pri eni trafiki sta dobili po dve ali tri vojne žrtve eksistence.

Toda v zaščito neinvalidov je sedaj monopolna oblast razdrla vsa taka družabništva.

Ne smemo pri tem prezreti egoizma, ki se je na žalost pokazal pri tem postopanju tudi med vojnimi žrtvami.

Iz krogov vojnih vdov.

Članica iz Dolenjskega je poslala sledeči dopis:

Pri nas je mnogo vojnih vdov-članic, ki pa se čutimo po novem invalidskem zakonu zelo zapostavljene. Boli nas krivica, ki nam je zadana, da moramo biti z otroci vred le za 50% istovetne z invalidi in stopnjujejo glede prejemkov naši otroci le po 10%, tako da mora biti že mnogobrojna družina, da doseže to, kar gre polnemu invalidu. Niti primerjati se ne moremo z višjimi častniki, ki so lahko napram nam popolnoma zadovoljni. Tolažile smo se druga drugo na novi zakon ob večnih obljubah. Sedaj ko je sprejet, pa še vsaka bolj toži in godrnja. Nagovarjala sem tovarišice, da gredo na občni zbor, kjer lahko nastopimo polnoštevno za svoje pravice. Dobila sem take odgovore, kakor jih je omenjal članek v zadnji številki »Kakšna armada«. Zato prosim, da mi dovolite v spodbudo majhen kotiček v našem listu. Nečuveno je, da smo zapostavljene in prepuščene žalostni usodi ter predčasni smrti z otroci vred. Kako naj se posveti vdova kakemu poklicu, ako mora pustiti skrb in vzgojo za deco. Dela naj z rokami in glavo, otroke pa pušča proste kot živali. Glavne moči za vzdr-

ževanje družine, moža, pa ni in invalidski zakon ga ne bo nikoli nadomestil. Oni, ki sprejemajo naše zakone, so slabo preračunali, kaj potrebuje družina brez hranitelja. Gotovo njih žene in otroci ne potrebujejo tako malo za življenje. Menda niso na tej podlagi vzeli tako majhne številke. Toliko glede pokojnine.

Z drugimi bonitetami pa ni vse skupaj nič. Člen 30 predvideva prednost v državnih službah. Jaz prosim že skoro celo leto za sprejem k pošti in lahko bi že dobila, ako bi veljala prednost. Tako pa z otroci gladujem in se zakopujem v dolgove. Otroci doraščajo, potrebna je briga za preskrbo. In zopet sta člena 28 in 29 za nas dejansko samo v uradnem listu. Pred sprejetjem inv. zakona sem se mnogo prizadevala zauresničenje naših pravic. Kjer sem dobila kakega narodnega poslanca, sem ga prosila, naj nastopi za nas. Vsi naši klici so bili zaman. Ostale smo nesrečne, še bolj kot prej in nobeden se ne čuti kompetentnega, da bi nam pomagal.

Nas vdove, ako je že tako, naj kar pustijo uničiti, toda za nedolžne otročiče bi bilo treba skrbeti drugače.

Vprašanje trafik.

Skoro nikjer nima država toliko možnosti nuditi preskrbo vojnimi žrtvam, kakor pri trafikah.

Tobačna prodaja je kot državni monopol raztegnjena po celi državi; v slehernem najmanjšem kraju imamo trafike, ker kadilci so povsod.

Pri tako velikem aparatu se da zaposliti in nuditi eksistenco pretežni večini vojnih žrtev, ki lahko na ta način pridobe marsikaj, kar jim je dolžna drugače država nuditi.

V državne civilne in vojaške službe more država sprejeti le zmožno ali zdrave ljudi, dočim se da pri trafikah zaposliti tudi fizično nezmožne, celo slepce, vse pa brez kake posebne teoretične podlage.

Tudi ako usposobi država invalide za privatne rokodelske poklice v raznih zavodih, kar je seveda zvezano s stroški, so dotični vedno v eksistenčni nesigurnosti poleg svoje hibe, če

ne prej, pa slej, vsaj na starejša leta.

Trafiko pa vsak lahko izvršuje, ne oziraje se na fizične in druge zapreke.

Sicer imamo v našem invalidskem zakonu določbo, da se podeljujejo trafike v prvi vrsti vojnimi žrtvam in da se jim mora 5% novih trafik prepustiti.

Toda to vprašanje ima pri nas drugo slabo stran, ki skoro onemogoča vsako preskrbo vojnih žrtev na ta način.

Državne oblasti bi morale gledati vsestransko na to, da pomagajo v vsakem oziru s postopanjem čim bolj udeležiti prednavedene določbe invalidskega zakona.

Treba bi bilo popolne zavesti, da je koristno za državo, ako se s prodajo tobaka pomaga vstvariti samostojno preživljanje vojnimi žrtvam pri čemur se država lahko precej razbremeni.

Danes pa ne vidimo tega.

Ko je prišel ta ali oni s svojimi tovariši ali tovarišicami do skupne trafike, je gledal najprvo, kako bo svoje soudeležnike izbacil.

Pojavila se je struja pod posebnim trafikantskim društvom, v katerem so bili celo invalidi na vodilnih mestih, ki so vehementno delovali na to, da potlačijo in odbijejo svoje lastne stanovske tovariše.

In ti so ravno največ pripomogli, da je monopolska uprava razdrla še to malo možnost preskrbe najrevnejših vojnih žrtev pri trafikah, ki sploh še morejo za to priti v poštev.

Naše gibanje.

Krajevnim odborom. Precej časa je že, odkar smo razposlali okrožnico na vse krajevne odbore, da napravijo sezname, kje bi bilo ustanoviti nove trafike in so za nje prosilci z lokali in kapitalom. Po večini krajevni odbori tega še niso rešili. Opozarjamo, da oni krajevni odbori odgovore ali pošljejo izpolnjene formulare najkasneje do 10. julija t. l. Ako do tega dne ne dospe odgovor, bomo smatrali, da pri dotičnem odboru ni prosilcev. Zadevo je treba sedaj skupno rešiti. Tudi običajnih četrtletnih obračunov ne pošiljajo krajevni odbori redno. Nekateri odbori jih imajo poslani že za dve četrtletji. Dotični naj pošljejo obračune kar za pol leta skupaj. Oni pa, kateri imajo poslani samo za zadnje četrtletje, pa samo za isto. Skrbite, da bodo vse take pošiljatve točne.

Rekrutne komisije. Na razna vprašanja začasnih invalidov, kdaj se vrše v posameznih krajih nabori novincev potom rekrutnih komisij, katerim se imajo po novem invalidskem zakonu predstaviti tudi začasni invalidi, se izjavlja oblastni odbor, da mu komandi vojnega okruha ljubljanskega in celjskega nista mogli dati tega pojasnila.

Kakor vidimo, se vrše sedaj nabori v Ljubljani in bo šla bržčas komisija takoj po posameznih krajih na teritoriju ljubljanskega voj. okruha. Enako bo gotovo tudi za celjski vojni okrug. Glede mariborskega vojnega okruha pa smo itak že pojasnili, da nam je odgovoril, da vrši vse nadpreglede potom rednih invalidskih nadpreglednih komisij.

Občine morajo imeti natančna navodila, kdaj in kje se vrše nabori za njihove pripadnike. Zato svetujemo, da vpraša vsak svojo pristojno občino.

Zdravljenje vojnih invalidov v Toplicah pri Novem mestu se prične dne 6. julija t. l. za vse invalide ljubljanske in mariborske oblasti. Zdravljenje obsega radioemanacijske kopelji, po potrebi mehanoterapijo, za ves čas zdravljenja pa brezplačno popolno oskrbo (hrano in stanovanje) v Invalidskem domu v Toplicah. Pravico do brezplačnega zdravljenja ima vsak vojni invalid po določilih čl. 10. invalidskega zakona:

1. oni, ki je radi revmatičnih in sorodnih bolezni oglašeni za vojnega invalida, brezpo-
gojno;

2. vsak drugi le pod pogojem, če doprinese potrdilo pristojnega davčnega urada, da ne plača nad Din 20.— neposrednega davka in da predloži zdravniško izpričevalo uradnega zdravnika, da je radi revmatičnih bolezni zdravljenja v toplicah neobhodno potreben. Prošnje, opremljene s spredaj navedenimi dokazili, je predlagati velikemu županu ljubljanske oblasti neposredno. Invalidi, ki so prošnje že vložili, toda jih niso opremili v gornjem smislu, naj nemudoma naknadno predložijo potrebna dokazila. Dobo zdravljenja določi v vsakem posameznem primeru kopališčni zdravnik povodom prve preskave. Opozarja se končno na to, da je nastanitev le skupna v invalidskem domu, ker dosedanja ločeni prostori (v baraki) niso več na razpolago.

Sprememba podlage siromašnosti. Izšel je zakon o izpremembi čl. 289. finančnega zakona za proračunsko leto 1926./27. z dne 15. junija 1926, katerega 1. člen se glasi:

Člen 289. finančnega zakona za leto 1926./1927. se izpreminja ter se glasi:

Za siromašne po invalidskem zakonu se smatrajo one osebe, ki ne plačujejo na leto skupaj več nego Din 20.— osnovnega neposrednega davka: na zemljišče brez desetinske povprečine, na zgradbe, na trgovino in obrt, na glavnicu in osebno delo.

Dohodnina spada v cenzus Din 20.— samo, če niso dotični invalidovi dohodki zavezani nobenemu tukaj omenjenemu neposrednemu davku. Drugi člen omenja poleg drugega, da ima zakon obvezno moč od dne 1. aprila 1926.

Opomba: Razumeti je torej, da kdor ima zemljišče ali je obrtnik, trgovec itd., temu se računa od davkov, ki so z njegovim podjetjem zvezani brez osebne dohodnine, kdor pa ima plačo ali druge dohodke, da nima davkov

Tako stoji danes vprašanje trafik. Za vojne žrtve je skoro popolnoma brezpredmetno. Konkurenca nepoklicanih je popolnoma ubila namen invalidskega zakona, ki je postal iluzoren. Treba bi bilo nujno, da oblast, ki se ima brigati za vojne žrtve, izposluje pri monopolski upravi ureditev tega vprašanja in uveljavi svojo določbo v invalidskem zakonu.

Trafike je treba predvsem omejiti, napraviti ponovni splošni razpis za vojne žrtve, katerim je treba iti na roko glede lokalov in kapitala. Na ta način bo namen dosežen.

na zemljišče, obrt itd. kakor so gori navedeni, temu se pa računa osebna dohodnina.

Izredni občni zbor. Oblastni odbor sklicuje izredni občni zbor krajevnega odbora v Dolenji Lendavi za nedeljo dne 18. julija 1926 z dnevnim redom »Trafika«. Pozivlja članstvo, da se ga polnoštevilno udeleži.

Sestanek v Celju. Krajevni odbor v Celju sklicuje v nedeljo dne 4. julija t. l. sestanek vsega svojega članstva. Obravnavala se bodo tekoča vprašanja v organizaciji, katera bo pojasnjeval delegat oblastnega odbora iz Ljubljane. Delegat na kongresu tov. Frelih pa bo pojasnil delo in sklepe kongresa v Cetinju. Članstvo naj se sestanka v polnem številu udeleži. Dobrodošli so tudi člani sosednjih organizacij, ki morejo ta dan priti v Celje. Kraj in čas bosta posebej objavljena, lahko pa vsak tudi dotični dan pozve v Celju. Na svidenje!

Krajevni odbor Vrhniki je priredil v nedeljo 20. junija t. l. lepo uspelo veselico na dvorišču gostilne pri Kosu v prid društveni blaginji. Posetilo jo je zelo lepo število ljudstva iz bližnje in daljne okolice. Razvila se je živahna zabava, ki je trajala v noč. Posebno so bili živahni lovci klobas po tankem zibajočem se tramu, kar je bila noviteta za Vrhniko. Tudi oni, ki so se vstavljali pred paviljoni, ali pa se podali na plesni oder, so prišli na svoj račun. Živahnost je vnmala izbrano sestavljena godba in pa domače gospodične in gospe ter tovariši, za kar jim izrekamo zahvalo.

Murska Sobota. Udruženje vojnih invalidov, krajevni odbor v Murski Soboti naznanja članom, da uraduje odbor samo ob praznikih, sredah in sejmskih dneh od 9.—12. ure in ob nedeljah pa od 12.—14. ure v prostorih »Kmet-ske posojilnice« nasproti bolnice.

Tuk. sodišče je tudi že pričelo z odpošiljanjem prevedbenih sklepov. Vse pritožbe proti sklepom in obnove postopanja bo sprejemal na zapisnik krajevni odbor. Zato naj se člani oglašajo le ob uradnih dneh, najbolje ob sredah, ker ima takrat tudi sodišče svoj uradni dan.

Konzorcij za zgradbo inv. doma v Trbovljah razpošilja okrožnico, da sodeluje naše udruženje pri razprodaji srečk. Zadnji občni zbor v Ljubljani je sklenil, da se ravna naše udruženje po navodilih in želji poznavalca krajevnih razmer, to je našega krajevnega odbora v Trbovljah. Ta pa odklanja vsako delovanje, zato moramo slediti temu, ker baje ni videti uspeha.

Razpisi. V uradnem listu št. 58 od 25. junija t. l. so razpisani sledeči natečaj:

Gradbena direkcija razpisuje mesta 14 državnih cestarjev po raznih krajih Slovenije. Mesta so služiteljska. Opozarjamo invalide.

Artilerijsko tehnični zavod v Kragujevcu v Srbiji razpisuje sprejem 60 gojencev v prvi razred vojaško obrtne šole, ki se bodo vzdrževali ob državnih stroških. Starost 12 do 15 let.

Inženjska podčastniška šola Kralja Petra Velikega Osvoboditelja v Mariboru sprejme 60 gojencev v podčastniško šolo. Starost ne sme biti manjša od 17 in ne večja od 21 let.

Opozarjamo matere vdove radi prošnji za vojne sirote.

Mesto pis. ravnatelja 2 skupine II. kategorije, je razpisano pri okrožnem sodišču v Mariboru. Prošnje je vlagati do 10. julija t. l. pri predsedništvu okrožnega sodišča v Mariboru.

Ponudba zasluzka. Vojne žrtve, ki bi hotele razpečavati razne dobrodoče kemične predmete, naj se zgledajo pismeno ali osebno pri upravnistvu našega lista. Za kavicijo je potrebno 487 Din 50 p, nakar se pošlje blago franco na dom. Pri eni pošiljati bi se zaslužilo najmanj 150 Din.

Na vse natekle se ponudbe bo odgovarjala tvrdka sama.

Raznoterosti.

Perzijski šah. Mož, kateri je bil še nedavno nazvan kralj vseh kraljev, vladar nad 10 milijonov podaniki, je bil »reduciran« in ima danes samo par strežajev, njegova »država« pa obsega le še par sob v nekem pariškem hotelu. Taka tragična usoda je zadela perzijskega exšaha. Nič ni posebno zadovoljen s sedanjim po-

ložajem, kajti, ne le da je zgubil kraljestvo, tudi samotar je postal. Zelo je boječ. Boji se, da bi ga kdo napadel. Četudi poseduje tako malo zakladov, da bi se komaj izplačal kak vlom ali celo umor, vendar je njegovo stanovanje vedno zastraženo, tako da je poročevalec angleškega lista »Tit-Bit« imel težave, predno se je preril do bivšega monarha. Od vseh njegovih nekdanjih »dragih« mu je tajnik ostal najbolj zvest. Ta mu je tudi svetoval, da naj se nastane v Parizu, kjer je bolj varen kot v kakem malem samotnem kraju.

Res, da je še njegovega nekaj zlata, dragih kamnov in drugih dragocenosti, nima pa več one prekrasne pipe, vse posejane z rubini in demanti, cenjene na 100 tisoč funtov ali 27 milijonov Din. Tudi nima več one sijajne krone z rubinom v sredini, velikim kot kurje jajce. Prestol je cenjen nad en milijon funtov. Potem je moral zapustiti tudi globus, skoro štirideset kilogramov težko zlato kroglo, kateri je posut z 51.326 raznimi dragulji. Mogoče je izguba teh bahnih dragocenosti, ki ga muči in tare tako, da po cele ure sedi zatopljen v misli na preteklost.

»Veličanstvo« ne more verjeti, da bi nikdar več ne videl domovine.

Dva avtomobila ima na razpolago, a se nikdar ne vozi, niti takrat, ko Pariz spi.

Zvišanje mezdnih razredov v splošnem zavarovanju. Kakor javljajo, je minister za socialno politiko z naredbo broj 380 od 9. aprila 1926, razglašeno v Uradnem listu ljubljanske in mariborske oblasti od 18. maja 1926, zvišal najvišjo zavarovano mezdo od Din 40.— na Din 48.— na ta način, da bodo odslej uvrščeni v XVII. mezdni razred le oni delojemalci, ki prejemale dnevno mezdo nad Din 40.— in največ Din 48.—, v novi XVIII. mezdni razred pa oni, ki zaslužijo več kot 48.— Din dnevno in sicer znaša zavarovana mezda za ta razred Din 48.— Za delojemalce, spadajoče v novi 18. mezdni razred, znaša dnevni prispevek: za slučaj bolezni Din 2.88 (1.44 za delojemalca), za delavsko zbornico Din 0.24 (0.24 za delojemalca), za borzo dela Din 0.14 (0.7 za delojemalca). Denarne dajatve po 18. mezdnem razredu pa znašajo: dnevna hranarina Din 32.—, dnevna porodnina Din 36.—, dečja oprema Din 672.—, pogrebšina Din 1440.—.

Marsikaj o naši zemlji, kar si že pozabil. Čudno se ti bo zdelo, če ti povem, da je vseh ljudi na zemlji skoraj dvatisoč milijonov, da jih pa srednje hiter avto obkroži v eni uri, če stopijo skupaj; pa ni treba, da se gnetejo. Ali pa, če ti rečem, da stopijo vsi skupaj na gladino 520 km² velikega Bodenskega jezera, da se potopijo in da se dvigne gladina jezera komaj za 15 cm. In če vse človeštvo seseka na drobne koščke — kar bi bilo morebiti najbolje — in ga deneš v zaboj, ni ta zaboj nič posebno velik; okoli 1 km je dolg, prav toliko širok, visok pa samo 50 metrov. Kaj ne, kako smo majhni, se pa tako pehamo, grizemo in grdimo.

Če vzameš najvišjo goro sveta, Mont Everest, in jo potopiš na najgloblji točki morja, je morje tam še zmeraj čez 1000 m nad vrhom gore. Veliko se ti zdi, če slišiš o 10.000 metrov globokem morju; a če to globino po dolgem položiš, jo prehodiš v dveh urah! Na globusu, ki ima premer 1 m in 30 cm, je najgloblja točka morja samo 1. milimeter globoka. Nasprotno se ti pa ne zdi posebno veliko, če slišiš o 200 do 300 m dolgi ladji; pa jo postavi pokoncu in imaš štiri ljubljanske gradove, od Ljubljane do vrha. Kaj ne, to je pa nekaj drugega. Čudiš se, če bereš o 2240 m globoko navrtani navpični luknji v Šleziji; a to je vendar samo devetina 20 km dolgega Simplonskega predora.

V Chile v Južni Ameriki je rudnik v lepi višini 5600 metrov in gotovo je to najvišje selišče na zemlji. — Vse železnice na zemlji merijo sedaj dosti nad 1 milijon kilometrov. Kaj je to? To je trikratna razdalja od nas do meseca, a niti enkratni premer solnca. In vendar je solnce samo majhna pičica v vesoljstvu.

Štiri največja mesta na zemlji štejejo 25 milijonov ljudi. To ni nič več in nič manj kakor dvakratno prebivalstvo Jugoslavije. Saj bo New York sam imel čez deset let toliko ljudi kot vsa Jugoslavija.

Če bi bil ti razmerno tako močan kot bolha, bi skočil 600 m visoko; en skok bi te peljal nad Šmarno goro, iz Kranja čez Sv. Jošt; v dveh skokih bi bil iz Trbovelj na Kumu, z enim skokom od Sv. Križa pri spodnji goliški goči, v treh pa od Aljaževega doma na vrhu Triglava.

»Brezalkoholna produkcija«. Ljubljana, Po-ljanski nasip 10./17 pošlje vsakemu naročniku »Vojnega invalida« zanimiv cenik brezplačno. Zahtevajte ga takoj; ne bo Vam žal!

Tovarišem invalidom in vojnim vdovam priporočam kupovanje *svežega mesa*, kakor tudi raznih *mesnih izdelkov*, *kranjskih klobas*, *salam*, *prekajenega mesa*, *slanine* itd. v moji vedno sveži zalogi. Blago je prvovrstno. Razpošiljam tudi po pošti. Za vojne žrtve stalne odjemalce ali pri enkratnem nakupu nad 5 kg znatni popust.

Tovarišem po deželi se priporočam tudi za nakup klavne živine. Dopisnica zadostuje.

JANKO ZEVNIK, mesar, 60% invalid

Šiška - Živilski trg ali

Dunajska cesta 41 (v hiši g. Peterca).

Izdaja Udruženje vojnih invalidov.

Odgovorni urednik: Breznikar Karl.

Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Zanjo odgovarja: France Štrukelj.